

Latvijas bibliotekāru ētikas kodeksa atjauninājumi

Latvijas bibliotekāru ētikas kodekss izveidots 2001. gadā. Latvijas bibliotekārās sabiedrības rosināta, Latvijas Bibliotekāru biedrība (LBB) izveidoja Ētikas komisiju, kas savā pirmajā sēdē pieņēma lēmumu par to, ka sociālo zinātņu maģistres, Latvijas Universitātes Bibliotēkzinātnes un informācijas nodaļas absolventes Diānas Kokinas izstrādātais ētikas kodeksa projekts, kas veidots, pamatojoties uz pasaulē pieņemtajiem bibliotekāru un citu profesiju ētikas kodeksiem un Latvijas bibliotekāru aptaujas rezultātiem, nododams Latvijas bibliotekāriem apspriešanai un ierosinājumu iesūtīšanai. Tika saņemtas atsauksmes no vairākām bibliotēkām, kā arī no Latvijas Skolu bibliotekāru biedrības. Visi saņemtie priekšlikumi tika rūpīgi apspriesti un iestrādāti projektā, un 2001. gada novembrī Ētikas komisija to nodeva apstiprināšanai LBB valdē. Latvijas bibliotekāru ētikas kodekss tika pieņemts LBB valdes sēdē 2001. gada 21. novembrī. 2001. gada LBB Ētikas komisijas sastāvs: Baiba Sporāne (komisijas priekšsēdētāja); Diāna Kokina; Dzidra Šmita; Lolita Dreimane; Lita Hofmane; Veneranda Trokša.

Reaģējot uz vairāku Latvijas bibliotēku nozares speciālistu izteikto viedokli par to, ka 2001. gadā izstrādātais Latvijas bibliotekāru ētikas kodekss ir saturiski novecojis, pēc LBB valdes iniciatīvas tika uzsākts darbs pie Latvijas bibliotekāru ētikas kodeksa atjaunināšanas. 2018. gada sākumā LBB valdē tika izveidota darba grupa, kura izskatīja kodeksu, veica tā satura salīdzināšanu ar citu valstu un nozares organizāciju, t. sk. IFLA, aktuālo bibliotekāro ētikas kodeksu saturu un apsprieda ierosinājumus kodeksa atjaunināšanai. Darbs noritēja visu 2018. gadu un 2019. gada pirmo pusi. 2019. gada vasaras un rudens sezonā kodeksa atjauninājumi tika izsludināti un apspriesti LBB reģionālajos pasākumos Vidzemē, Kurzemē, Latgalē un Zemgalē, kur gūts konceptuāls atbalsts ierosinātajiem atjauninājumiem, kā arī saņemti vairāki ierosinājumi satura uzlabošanai.

Lai atjaunināto Latvijas bibliotekāru ētikas kodeksu varētu virzīt uz apstiprināšanu LBB kongresā, 2019. gada nogalē tika izveidota Latvijas bibliotekāru ētikas kodeksa atjaunināšanas komisija, kas ietvēra pārstāvjus no visiem bibliotēku veidiem un nozīmīgākajām nozares institūcijām:

- Māra Jēkabsons, LBB valdes priekšsēdētāja, LNB Bibliotēku attīstības centra galvenā bibliotekāre, komisijas vadītāja;
- Silva Vucena, LNB Attīstības departamenta direktore;
- Diāna Rudzīte, LNB Bibliotēku attīstības centra statistikas eksperte;
- Daina Pakalna, Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļas Bibliotēkzinātnes un informācijas maģistra studiju programmas direktore;
- Jeļena Šapkova, Latgales Centrālās bibliotēkas direktore, Latvijas Bibliotēku padomes locekle;
- Sarmīte Krauze, Rīgas Tehniskās universitātes Zinātniskās bibliotēkas direktores vietniece, Latvijas Akadēmisko bibliotēku asociācijas pārstāve;
- Veneranda Trokša, Ozolnieku vidusskolas bibliotēkas vadītāja, Latvijas Skolu bibliotēku biedrības pārstāve.

Komisija pie kodeksa atjaunināšanas strādāja no 2019. gada decembra līdz 2020. gada februārim. 2020. gada 20. februārī notika Latvijas bibliotekāru ētikas kodeksa atjaunināšanas komisijas sēde, kur komisija izsprieda un apstiprināja atjaunināto Latvijas bibliotekāru ētikas kodeksu. Komisijas apstiprinātais kodekss akceptēts LBB valdes 2020. gada 20. marta sēdē un tiek izsludināts balsojumam LBB kongresā 2020. gada 23. aprīlī.

Informācijas avoti

- Bibliotekāra profesionālās ētikas kodekss. Bibliotēkas Pasaule, Nr. 20, 2002, 6. lpp.
- Kokina, Diāna, Sporāne, Baiba. Bibliotekāra ētika. Rīga : Elpa, 2002. 98, [1] lpp.
- Norit darbs pie Latvijas bibliotekāru ētikas kodeksa atjaunināšanas. Inf. sagat. Māra Jēkabsons. Bibliotekari.lv [tiešsaiste], 03.12.2019. Pieejams: <http://www.bibliotekari.lv/?p=7757>
- Sporāne, B. Latvijas bibliotekāriem savs profesionālās ētikas kodekss. Bibliotēkas Pasaule, Nr. 20, 2002, 5.–6. lpp.

LATVIJAS BIBLIOTEKĀRU ĒTIKAS KODEKSS

PIRMS ATJAUNINĀŠANAS	PĒC ATJAUNINĀŠANAS
<p>Kodeksa mērķis ir apliecināt bibliotekāra profesijas ideālus, principus un pamatnostādnes demokrātiskas un cilvēktiesību ievērošanā balstītas sabiedrības attīstībā. Ar šo kodeksu Latvijas bibliotekārs izsaka gatavību nodrošināt katras personības tiesību respektēšanu, intelektuālās brīvības aizsargāšanu, cilvēces atmiņas fonda saglabāšanu, informācijas brīvības nodrošināšanu personības un sabiedrības pozitīvai attīstībai. Ētikas kodekss ietver visiem bibliotekāra profesijas pārstāvjiem ieteicamos standartus. Kodeksu iespējams izmantot ētiska rakstura problēmu apspriešanai un konkrētu risinājumu meklējumiem Latvijas bibliotekārajā sabiedrībā.</p>	<p>Preambula</p> <p>Kodekss apliecina bibliotekāra profesijas vērtības un pamatprincipus, kurus savā darbā jāievēro ikvienam profesijas pārstāvim. Kodeksa mērķis ir mudināt uz ētisku rīcību profesijā, tādējādi sekmējot bibliotēku attīstību un profesijas prestižu. Ar bibliotekāra profesiju kodeksā tiek saprasti visu veidu bibliotēkās un bibliotēku jomā strādājošie. Kodekss izsaka Latvijas bibliotekāru apņemšanos ievērot ikviena cilvēktiesības un pamattiesības, iestāties par vārda brīvību un informācijas pieejamību un sniegt kvalitatīvus bibliotēku pakalpojumus, apliecinot bibliotēku nozīmi demokrātiskas un ilgtspējīgas sabiedrības attīstībā. Kodeksu iespējams izmantot ētiska rakstura problēmu apspriešanai un konkrētu risinājumu meklējumiem Latvijas bibliotekārajā sabiedrībā.</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Bibliotekārs izturas ar cieņu pret savu profesiju un apzinās tās vērtību un nepieciešamību sabiedrības attīstības procesā. 2. Bibliotekārs ar savu profesionālo darbību un izturēšanos veicina profesijas attīstību un paaugstina profesijas prestižu sabiedrībā. 3. Bibliotekārs izrāda lojalitāti un uzticību bibliotēkai, tās politikai un darbības principiem. 4. Bibliotekārs neizmanto viņam pieejamos informācijas avotus un tehniskos resursus savtīgiem nolūkiem. 5. Bibliotekārs atbalsta un aktīvi darbojas profesionālajās organizācijās un asociācijās. 6. Bibliotekārs piedalās profesionālā darba pilnveidošanā, kas orientēts uz profesionālo izaugsmi. 7. Bibliotekārs rūpējas par tādu personisko kvalitāšu izkopšanu, kas sekmē viņa personības attīstību un profesionālo darbību. 8. Bibliotekārs darbā ievēro vispārpieņemtās ētiskās un estētiskās normas. 9. Bibliotekārs glabā bibliotēkā esošos informācijas resursus un veicina to aktīvu izmantošanu. 10. Bibliotekārs garantē informācijas izguvi un nodošanu, to racionāli organizējot, darbojoties objektīvi un profesionāli. 11. Bibliotekārs izvēlas un piedāvā informāciju bez informācijas avotu cenzūras, bez reliģisku, politisku, dzimuma, sociālu, seksuālās orientācijas, rasu piederības diskriminācijas, ievērojot bibliotēkas misiju, mērķus, uzdevumus un informācijas komplektēšanas politiku. 	<p>Profesija</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bibliotekārs izturas ar godu un cieņu pret savu profesiju un apzinās tās vērtību un nepieciešamību sabiedrības un valsts procesos. 2. Bibliotekārs ar savu profesionālo darbību un izturēšanos veicina profesijas attīstību un prestižu, uztur profesionālu tēlu gan reālajā, gan virtuālajā vidē. 3. Bibliotekārs aktīvi veicina bibliotēku darba attīstību, rūpējas par savas profesionālās kvalifikācijas un kompetences pilnveidošanu, dalās pieredzē un zināšanās ar kolēģiem, atbalsta un līdzdarbojas profesionālajās organizācijās. 4. Bibliotekārs veicina profesijas pēctecību, atbalsta un motivē jauno kolēģu ienākšanu darba vidē. <p>Pakalpojumi</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Bibliotekārs savus darba pienākumus veic godprātīgi, atbildīgi un nesavtīgi; bibliotekāra personīgie uzskati nedrīkst ietekmēt viņa profesionālo pienākumu veikšanu. 6. Bibliotekārs atbalsta vārda brīvību un sekmē brīvu un vienlīdzīgu piekļuvi informācijai. 7. Bibliotekārs nodrošina kvalitatīvus, daudzveidīgus, sabiedrības vajadzībām atbilstošus un aktuālus bibliotēkas pakalpojumus, veicina to izmantošanu un attīstību.

<p>12. Bibliotekārs atbalsta un veicina vārda, informācijas izplatīšanas un saņemšanas brīvību.</p> <p>13. Bibliotekārs nodrošina augsta līmeņa pakalpojumus, sniedzot lietotāja vajadzībām atbilstošu un objektīvu atbildi uz katru lietotāja jautājumu, izturoties ar cieņu pret bibliotēkas lietotāja pieprasījumu.</p> <p>14. Bibliotekārs nodrošina konfidencialitāti, kas attiecas uz personiska rakstura ziņām, kuras sniedz lietotājs, kā arī attiecībā uz lietotāja izmantotajiem informācijas avotiem.</p> <p>15. Bibliotekārs izturas ar cieņu pret saviem kolēģiem un viņu darbu, aizstāv viņu intereses, ja tās nav pretrunā ar profesionālās ētikas normām.</p> <p>16. Bibliotekārs dalās ar kolēģiem pieredzē un zināšanās, veicinot profesionālo attīstību.</p> <p>17. Bibliotekārs respektē intelektuālā īpašuma tiesības.</p>	<p>8. Bibliotekārs profesionāli pārvalda bibliotēkas informācijas resursus, nodrošina tiem piekļuvi un popularizē tos.</p> <p>9. Bibliotekārs pārvalda un piedāvā informāciju, ievērojot neitralitāti, bez cenzūras un diskriminācijas.</p> <p>10. Bibliotekārs neizmanto viņam pieejamos informācijas avotus un tehniskos resursus savtīgiem nolūkiem, nepieļauj interešu konflikta situācijas.</p> <p>Sabiedrība</p> <p>11. Bibliotekārs ir lojāls savai kopienai un institūcijai.</p> <p>12. Bibliotekārs ievēro vispārpieņemtās ētikas normas un ar cieņu un toleranci izturas pret bibliotēkas apmeklētājiem, kolēģiem un citiem sabiedrības pārstāvjiem, ir laipns komunikācijā ar ikvienu.</p> <p>13. Bibliotekārs pārzina un ievēro intelektuālā īpašuma tiesības un personas datu aizsardzības principus.</p> <p>14. Bibliotekārs iestājas par savas bibliotēkas, tās lietotāju, citu bibliotēku un bibliotekāru tiesībām un interesēm, ja tās nav pretrunā ar citu cilvēku tiesībām, un interesēm.</p> <p>15. Bibliotekārs īsteno uz sadarbību vērstu komunikāciju, veicina uzticēšanos un kopīgu mērķu sasniegšanu sabiedrības ilgtspējai, kultūras un zinātnes attīstībai.</p>
<p>LBB Ētikas komisijas izveidotais Latvijas bibliotekāru ētikas kodekss pieņemts LBB valdes sēdē 2001. gada 21. novembrī.</p>	<p>LBB Ētikas komisijas izveidotais un 2001. gada 21. novembrī LBB valdes sēdē pieņemtais Latvijas bibliotekāru ētikas kodekss 2018. un 2019. gadā pārskatīts LBB valdes izveidotajā Latvijas bibliotekāru ētikas kodeksa atjaunināšanas darba grupā un Latvijas bibliotekāru ētikas kodeksa atjaunināšanas komisijā. Atjauninātais Latvijas bibliotekāru ētikas kodekss apstiprināts Latvijas bibliotekāru 13. kongresā 2020. gada 23. aprīlī.</p>